

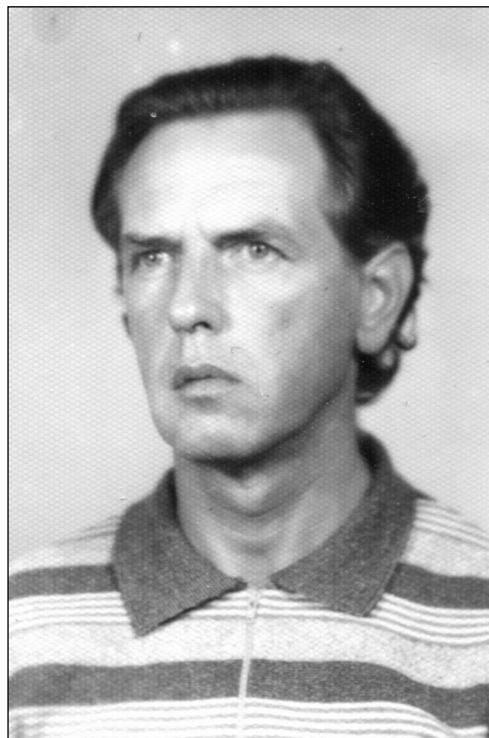
РУМЕН ЛЮБОМИРОВ ДОЙЧЕВ (1938 – 1999)

Огнян Димитров, Здравка Костова

Резюме. Накратко се проследява жизненият път и професионалната дейност на Румен Любомиров Дойчев (1938 – 1999), обичан преподавател от студентите, отличен изследовател и уважаван колега. Неговата преподавателска и изследователска работа е посветена на новите перспективни клонове на биологията – екология и етология, и на приложението им в опазването на природата и биологичното разнообразие.

Keywords: Rumen Doychev, ethology, ecology, biological education, nature conservation, environmental education

Румен Любомиров Дойчев е роден на 20 август 1938 г. в София и почина на 30 юли 1999 г. Той израсна в интелегентно семейство. Баща му Любомир Дойчев беше писател и журналист, дългогодишен главен редактор на списание „Лов и риболов“. Той е един от изследователите на жизнения път на Васил Левски, за когото е написал няколко много интересни и ценни книги. Майка му Анна Дойчева, завършила Американския колеж в София, се отличаваше с висока култура и благородство. Сестра на Румен Дойчев е голямата наша актриса от Народния театър „Иван Вазов“ Ванча Дойчева, сътворила прекрасни сценични образи от класиката и съвременността¹. Румен Дойчев изгради свое хубаво семейство със съпруга лекарка – д-р Станислава Попова-Дойчева, и двама синове – Петър (музикант) и Любомир (финансист).

Доц. Румен Дойчев (1938 – 1999)

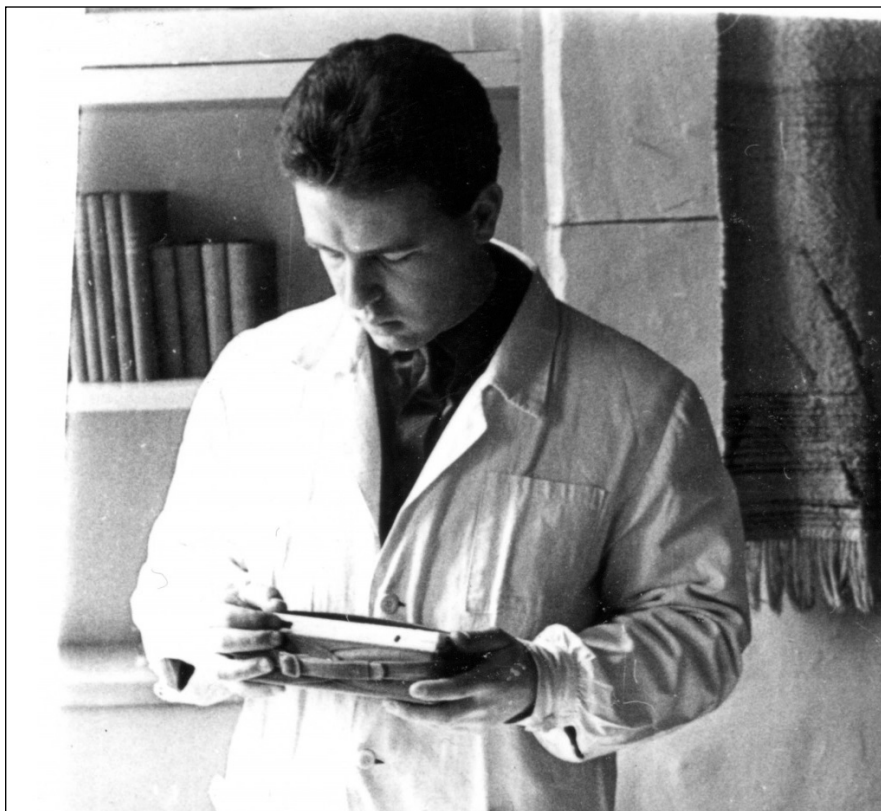

В Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Румен Дойчев завърши средно образование през 1956 г. в 10. Средно общообразователно училище в София като отличен ученик и същата година беше приет за студент в Биологическия факултет на Софийския университет. Интересите му се насочиха към зоологията на гръбначните животни. Дипломира се през 1961 г. като биолог-зоолог.

През 1962 г. той постъпи като асистент в Биологическия факултет на Софийския университет, където работи в продължение на 38 години, преминавайки по последователните стъпала на академичната йерархия. През 1976 г. блестящо защити дисертация за получаване на научната степен „кандидат на биологичните науки“, сега „доктор“, в Московския държавен университет (Дойчев, 1976), а през 1986 г. му беше присъдено научното звание доцент по екология и опазване на екосистемите. През 1998 г. беше награден с почетния знак на Софийския университет I степен.

Румен Дойчев съчетаваеше качествата на задълбочен изследовател, отличен преподавател, всеотдаен колега, искрен и верен приятел. Студентите го обичаха заради уменията му да привлича и насочва тяхното внимание към актуални научни

В подготовка за нов експеримент

проблеми и да общува с тях равностойно, ценяха подчертаните му изследователски търсения и дълбоки научни познания, които споделяше интелигентно и увлекателно. Колегите му го ценяха заради непринуденото общуване, топлото колегиално отношение, желанието винаги да помогне, да посъветва, да сподели опита си и ако трябва, с приятелско чувство да направи бележка. Той беше с весел нрав – обичаше да се шегува, имаше силно чувство за хумор, което го правеше винаги желан събеседник. Р. Дойчев умееше да вижда и цени постиженията на своите колеги и студенти и да ги поощрява.

Доц. Дойчев извършваше огромна преподавателска дейност – лекции и лабораторни упражнения, първоначално по зоология на гръбначните животни в едноименната катедра. По-късно той стана един от основателите на Катедра по

Сред студентите

екология и опазване на природната среда и в известен период (1994 – 1999) – неин ръководител (Бондев et al., 1983; Ботев et al., 1988). В нея той преподаваше основен курс по екология и спецкурсове зооекология, популационна екология и етология. Много години ръководеше студенти-дипломанти в двете катедри. Те разработиха и защитиха отлични дипломни работи, с което получиха верен ориентир за своята бъдеща професионална дейност и станаха компетентни и уважавани специалисти.

Научните интереси на доц. Дойчев бяха свързани с модерни и перспективни насоки на екологията – проблеми на популационната екология, екологията на съобществата и етологията (науката за поведението) на гръбначните животни. Основната част от тези изследвания беше проведена върху гризачи (Дойчев, 1981, 1982). Подготовката му за изследователска дейност бе много добра. Основни предпоставки за това бяха отличният докторат, много доброто владение на английски език и специализацията в Единбургския университет (Великобритания). Доц.

Участие в Юбилейната научна сесия – 29 май 1997 г.

Дойчев работеше в науката с увлечение и целенасочено търсеше нови възможности за въздействие върху механизмите, регулиращи популациите и контрола на числеността им. Изучаваше видовия състав, плътността и структурата на популациите, раждаемостта, смъртността и миграционната активност, динамиката на популациите в естествени и изкуствени екосистеми. На моделни групи гризачи в лабораторни условия проследяваше еколого-физиологичните и поведенческите механизми, чрез които се формира и поддържа популационната структура и се регулира числеността и плътността на популациите (Дойчев et al., 1983). Особен интерес проявяваше към възможността някои видове гризачи да се използват като биоиндикатори в екологичния мониторинг на природната среда. Неговите изследвания са отразени в голям брой научни публикации, приети с интерес и получили висока оценка от научната общественост.

Румен Дойчев посвети много усилия и време за изясняване на екологичните и природозащитни понятия като участник в авторския колектив на „Речник по екология и опазване на околната среда“ под ръководството на проф. Асен Кътов (Кътов et al., 1984). Той разработи съдържанието на повече от 200 екологични термина (12 % от целия обем) и е един от редакторите на пълния текст. Освен това състави списък на около 800 термина, които да се добавят при подготовката на второ преработено издание, което не беше осъществено поради настъпилите промени. Авторският колектив на речника е награден с Почетна грамота на КОПС и със

златна значка „Отличник по опазване на природната среда“ на Международния панаир на книгата през 1986 г.

Преподавателската дейност на Румен Дойчев не се ограничаваше само с обучението на студенти, защото той добре съзнаваше, че за подготовката на компетентни специалисти с висше образование е необходимо в университетите да продължат образованието си способни и добре подготвени ученици в средното училище. Участието му в авторския колектив на учебник по биология за девети клас допринесе много за разработването на екологичните и етологичните термини-понятия. Със своите познания той не само осъвремени учебното съдържание, но го направи по-разбираемо и достъпно за учениците (Ганев et al., 1989; 1992). Наред с учебник за задължителното обучение по биология беше подготвен и учебник за свободно-избираемата подготовка с разширено съдържание по екология и етология (Ганев et al., 1989). В тези учебници той успя да разкрие интеграционните връзки между екология, етология и еволюция и да обособи етологията като самостоятелна учебна дисциплина във висшите училища (Дойчев & Моле, 1982).

Експертите от регионалните инспекторати по образованието канеха често Р. Дойчев като лектор в организирани от тях курсове за квалификация на учителите. Той беше търсен ръководител на ученически експедиции и кръжоци и независимо от служебните си ангажменти, се отзоваваше с желание. Винаги намираше време и сили за учениците.

Доц. д-р Румен Дойчев имаше пълноценен творчески живот. Той беше от тези наши еколози-преподаватели, не много на брой, които през 70-те – 90-те години на миналия век подготвиха необходимата за страната ни „армия“ от съвременни еколози за всички области на стопанския живот, образованието и културата. Резултатите от неговата научна дейност дълго време и в много отношения ще бъдат основа за бъдещи изследвания по екология в България. Като човек, колега и приятел той остави дълбоки, незаличими следи, които не позволяват да бъде забравен.

БЕЛЕЖКИ

1. <http://forum.sliven.net/index.php?topic=10515.0> Минало незабравимо. Ванча Дойчева, спомени.

ИЗБРАНА БИБЛИОГРАФИЯ

Дойчев, Р. (1976). *Сравнительный эколого-физиологический анализ внутигрупповых отношений у трёх видов мелких грызунов: диссертация*. Москва: Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова.

- Дойчев, Р. (1981). Елементи на изследователското и на агонистичното поведение на жълтогърлата горска мишка (*Apodemus flavicollis* Melch.) и обикновената горска мишка (*Apodemus sylvaticus* L.) и кафявата горска полевка (*Clethrionomys glareolus* Schr.). *Год. на СУ*, 72/73, 88 – 98.
- Дойчев, Р. (1982). Елементи на агонистичното и половото поведение на жълтогърлата горска мишка (*Apodemus flavicollis* Melch.) и обикновената горска мишка (*Apodemus sylvaticus* L.) и кафявата горска полевка (*Clethrionomys glareolus* Schr.). *Год. на СУ*, 74, 45 – 58.
- Дойчев, Р., Молле, Е. & Атанасов, Н. (1983). Изследователска активност и емоционално поведение на гризачи в теста „Открито поле“. I. Жълтогърла горска мишка (*Apodemus flavicollis* Melch.). *Екология*, № 11, 67 – 73.
- Дойчев, Р. & Молле, Е. (1983). Изследователска активност и емоционално поведение на гризачи в теста „Открито поле“. II. Обикновена горска мишка (*Apodemus sylvaticus* L.). *Екология*, № 12, 48 – 53.
- Дойчев, Р. & Молле, Е. (1982). Етологична екология – постижения, проблеми и перспективи (с. 8 – 12). В: *Национална конференция по опазване и възпроизводство на обкръжаващата среда. 1 – 5 ноември, 1982 г. Слънчев бряг*, том първи.
- Бондев, И., Пенев, И., Цонев, И., Симеоновски, М., Дойчев, Р. & Стоянов, П. (1983). Работата на Катедрата по екология и опазване на природната среда при Биологическия факултет на СУ „Климент Охридски“ за формиране на екологична и социоекологична култура у студентите (с. 50 – 60). В: *Подготовка на учителите по екология*. София: МНП, НИИО.
- Ботев, Б., Цонев, И. & Дойчев, Р. (1988). Екологията, нейните проблеми и опазването на природната среда. *Биология и химия*, № 6, 15 – 17.
- Ганев, Ж., Симеоновски, М., Герасимов, С., Дойчев, Р., Петрова, Н. & Димитрова, Ц. (1989). *Биология: учебник за 9. клас на средното общообразователно училище*. София: Просвета.
- Ганев, Ж. & Дойчев, Р., Симеоновски, М., Герасимов, Св., Петрова, Н. & Димитрова, Ц. (1989). *Биология: учебно помагало за свободноизбираема подготовка в 9. клас на ЕСПУ*. София: Народна просвета.
- Кътов, А., Костова, З., Недялков, С., Лялев, Т., Бондев, И., Дойчев, Р.Л., Колев, Н., Христов, Х., Колевска, С., Иванчев, Й., Марчел, К., Николова, Л., Цонева, П., Петрова, Н., Мартинов, Г., Апостолова, Л., Наумова, М., Пецов, С. & Монова, Н. (1984). *Речник по екология и опазване на околната среда*. София: Партиздат.

RUMEN LYUBOMIROV DOYCHEV (1938 – 1999)

Abstract. Rumen Lyubomirov Doychev's life and professional activities are briefly described. He was admired lecturer for the students, earnest researcher and respected colleague. His teaching and research focused on promising new branches of biology - ecology and ethology, and their application in protecting nature and biological diversity.

✉ **Prof. Dr. Ognyan Dimitrov**

University of Sofia
8, Dragan Tsankov Str.
Sofia, Bulgaria

E-mail: ognyandimitrov6@gmail.com

✉ **Dr. Zdravka Kostova, Associate Professor**

Department of Information and In-service Teacher Training
University of Sofia
224, Tzar Boris III Blvd.
1619 Sofia, Bulgaria

E-mail: zdravkakostova@yahoo.com